

Міністерство освіти і науки України
Черкаська обласна державна адміністрація
Управління освіти і науки
Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

**«М. П. ДРАГОМАНОВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРІ НАУКОВОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ ТА УКРАЇНСЬКОГО
ВІДРОДЖЕННЯ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ»,
(з нагоди 180-ї річниці від дня народження видатного педагога)**

Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції

11-12 листопада 2021 року

УМАНЬ
ВПЦ «Візаві»
2021 рік

Редакційна колегія:

Крамська З. М. – доктор філософії, в.о. директора коледжу, заступник директора з навчальної роботи КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

Зайченко І. В. – доктор педагогічних наук, професор, викладач КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

Панченко Л. Ф. – заступник директора з соціально-гуманітарної та виховної роботи, викладач вищої кваліфікаційної категорії КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

Чепка О. В. - кандидат педагогічних наук, завідувач навчально-методичного кабінету КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

Любченко І. І. – кандидат педагогічних наук, голова циклової комісії педагогіки, психології та методик дошкільної освіти КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

Фещенко Г. В. – кандидат педагогічних наук, завідувач заочного відділення КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

Малишева Л. С. – кандидат педагогічних наук, голова циклової комісії педагогіки та методик початкової освіти КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії

Поштарук Л. І. – завідувач відділення дошкільної і початкової освіти КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, магістр

Козак Н. Д. – голова циклової комісії образотворчого мистецтва та методик навчання КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

Слупицька С. М. – голова циклової комісії іноземної мови та методики навчання КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

М. П. Драгоманов у Європейському вимірі наукової української національної ідеї та українського відродження другої половини ХІХ століття (з нагоди 180-ї річниці від дня народження видатного педагога) : Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної онлайн – конференції, 11-12 листопада 2021 р. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2021. – 269 с.

ЗМІСТ

Веремюк Л. Л.	8
Діяльність Михайла Драгоманова за кордоном	
Вільхова О. Г.	10
Особливості викладацької діяльності Михайла Драгоманова	
Волинець А. А.	12
Анархізм як внутрішній стрижень соціальних поглядів М. П. Драгоманова	
Гальонка О. А, Ланько Н. О.	14
До питання «М. П. Драгоманов і сучасні проблеми державотворення й розвитку національної освіти і культури в Україні»	
Галузінська М. І.	20
Розвиток політичних прав і свобод у працях Михайла Драгоманова	
Дудник Н. А.	22
Формування культури українського мовлення майбутнього вихователя в полікультурному освітньому середовищі закладу дошкільної освіти	
Зайченко І. В.	26
Михайло Драгоманов – видатний український мислитель	
Зімакова Л. В.	37
М. П. Драгоманов і сучасні проблеми державотворення й розвитку національної освіти в Україні	
Клевака Л. П., Гришко О. І.	40
Михайло Драгоманов і освіта в Полтавській губернії	
Княжева І. А., Ласовецька Н. М.	42
Реалізація педагогічних ідей М. П. Драгоманова щодо використання фольклору як засобу виховання	
Костюк М. В.	43
Великий український Європеєць – М. П. Драгоманов	
Кравчук Н. П.	46
Педагогічний досвід та спадщина Михайла Драгоманова	
Крамська З. М.	48
Боротьба за політичні свободи у творчості Михайла Драгоманова	
Крот В. О., Шабуніна В. В.	51
Михайло Драгоманов у творчій спадщині Михайла Грушевського	
Кучай А. І.	53
Мовна концепція Михайла Драгоманова в розвитку патріотичності українського народу	
Любченко І. І.	56
Літературно-політична діяльність Михайла Драгоманова	
Любченко І. І., Дехканбаєва Д. Р.	60
Філософсько-педагогічні погляди Драгоманова	
Любченко І. І., Діхтярук К. В.	62
Політичні погляди М. П. Драгоманова	
Любченко І. І., Жирна Ю. С.	65
Мовознавчі погляди Михайла Драгоманова	

Любченко І. І., Матійчук С. О., Берегова К. О.....	69
Драгоманов – політичні погляди	
Любченко І. І., Музика І. П., Коханський Ю. Ю.....	70
Педагогічні погляди Михайла Драгоманова	
Любченко І. І., Поштарук О. А.....	74
Суспільно-політичні погляди Михайла Драгоманова	
Любченко І. І., Цевенко С. Р.....	78
Михайло Драгоманов і український громадський рух другої половини XIX століття	
Любченко І. І., Ярмуш А. М.....	81
Європейські зв'язки Михайла Драгоманова	
Малишева Л. С., Чміль А. В.....	82
Формування світогляду та педагогічні погляди Михайла Драгоманова	
Мельничук Т. Ф.....	85
Україна Михайла Драгоманова на теренах європейського простору	
Нестеренко І. Б.....	88
Проблеми розвитку української освіти у спадщині М. П. Драгоманова	
Олійник Н. А.....	89
Педагогічні погляди Михайла Драгоманова	
Павленко Ю. Г.....	92
Полтавський період становлення педагогічного світогляду Михайла Драгоманова	
Пахольчук І. С.....	96
Михайло Драгоманов у становленні пасіонарної особистості Лесі Українки	
Піковець Н. В.....	98
Особистісний вимір в контексті соціально-педагогічних поглядів М. П. Драгоманова	
Погребняк В. А.....	100
Теоретичні основи виховання громадянськості в творчості Михайла Драгоманова	
П'ясецька Н. А.....	114
Виховання свідомого ставлення до себе як найвищої цінності	
Ратушинська А. С.	
Суспільно-історичний аспект драгоманівки в житті українського народу	116
Товт І. С.....	118
Проблеми розвитку української освіти у творчій спадщині М. П. Драгоманова	
Трофаїла Н. Д.....	120
Професор Михайло Драгоманов – видатний вчений та викладач	
Фещенко Г. В., Малишева Д. Р.....	122
Українська освітня парадигма Михайла Драгоманова	
Чекан О. І.....	125
Теоретичні засади щодо основ використання інформаційно-комунікаційних технологій в інклюзивній дошкільній освіті	

Чекан О. І., Геден-Кравченко М. Ю.....	129
Мовленнєва готовність як складова загальної готовності дитини до навчання у школі	
Чекан О. І., Добра К. Ю.....	131
Теоратико-методичні підходи до формування природних уявлень у дітей дошкільного віку	
Чекан О. І., Кадар С. Я.....	134
Теоретичні засади щодо формування навчальної мотивації дітей старшого дошкільного віку	
Чекан О. І., Козар К. А.....	136
Порушення мовлення як феномен вираженої патології вербальних функцій у дітей молодшого дошкільного віку	
Чекан О. І., Конюлич К. Р.....	138
Вплив мовленнєвих порушень на формування особистості дітей дошкільного віку	
Чекан О. І., Рагаль Е. Ю.....	140
Теоретичні засади щодо корекції мовленнєвої діяльності дошкільників з порушенням мовлення	
Чекан О. І., Свистак Д. М.....	143
Історичний і соціокультурний аспекти використання пізнавальних завдань у загальній і спеціальній психолого-педагогічній літературі	
Амосова Л. О., Назаренко А. О.....	146
Педагогічні ідеї національної української освіти у працях Михайла Драгоманова	
Бабич О. О., Бабич Д. С.....	149
Філософсько-теоретичні погляди Михайла Драгоманова на вищу освіту	
Барабаш В. І.....	151
Внесок Михайла Драгоманова в розвиток української науки і культури	
Барабаш В. І., Гвасалія А. Д.....	156
Просвітництво Михайла Петровича Драгоманова, його концепція мовної політики	
Барабаш В. І., Паламарчук А. В.....	159
Філософські, суспільно-політичні та соціально-педагогічні погляди М. П. Драгоманова	
Березюк М. В., Семенюк О. С.....	163
Народознавство і мова – важливі віхи патріотичного виховання дошкільників в ЗДО	
Бистранівська О. С.....	166
Роль М. П. Драгоманова в розвитку національної освіти	
Борисьонюк М. О., Пушкар С. О.....	167
Ідея народності у педагогічній діяльності М. П. Драгоманова	
Войтенко Г. М., Бущинська Є. Г.....	169
Творча спадщина Михайла Драгоманова: погляд сучасників	
Войтенко Г. М., Курилюк М. В.....	171
Михайло Драгоманов – публіцист, редактор і політичний письменник	
Глушко Ю. М.....	173
Роль викладача закладу вищої освіти в організації самостійної роботи студентів	

Гриценко Т. М., Флорінська Н. Г.....	176
Соціально-політичні погляди М. П. Драгоманова	
Заболотенко О. В., Дудник К. В., Закаленко Ю. О.....	178
Педагогічні ідеї Михайла Драгоманова	
Зброй В. В.....	180
Михайло Драгоманов – патріот і борець за свободу своєї країни	
Кайкова М. М.....	183
Фольклористична спадщина М. Драгоманова: основні праці та їх аналіз	
Коваль А. Д.....	184
М. П. Драгоманов і сучасні проблеми державотворення й розвитку національної освіти і культури в Україні	
Козак Н. Д., Кожушко Т. С.....	187
Деякі аспекти формування педагогічної думки М. П. Драгоманова	
Короташ І. В., Соя Т. Ю.....	189
М. П. Драгоманов – фундатор демократичної європейської України	
Кривда В. С.....	191
Особливості формування професійної педагогічної культури майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти	
Кривенко О. Л., Яроменко Л. Ю.....	195
Європейські зв'язки Михайла Драгоманова	
Крупенко І. М., Звариченко В. В.....	197
Філософські, суспільно-політичні та соціально-педагогічні погляди М. П. Драгоманова	
Крупенко І. М., Мельникович К. М.....	200
Творча спадщина М. П. Драгоманова.	
Крупенко І. М., Обміняна Г. Л.....	202
Погляди М. П. Драгоманова на формування національної свідомості та освіти в Україні	
Крупенко І. М., Сікорська Л. О.....	204
Європейські зв'язки М. П. Драгоманова	
Крупенко І. М., Чепель А.....	207
Суспільно - політичні погляди М. П. Драгоманова	
Куценко Т. І.....	210
Проблеми розвитку національної культури, освіти, школи, журналістики у творчій спадщині М. П. Драгоманова	
Малахова О. Г.....	212
Драгоманови – одна з видатних родин Полтавщини	
Мартинюк В. В.....	215
Національне виховання засобами української мови у концепції М. Драгоманова	
Мартинюк Л. І.....	217
Світоглядні орієнтації М. Драгоманова у розбудові української державності	
Мартинюк В. В., Бездушна І. В.....	220
Михайло Драгоманов і український громадський рух другої половини XIX століття	

Мартинюк В. В., Когут А. С.....	222
Філософські, суспільно-політичні та соціально-педагогічні погляди М. П. Драгоманова	
Матяш Н. О., Ломака О. С.....	225
Педагогічні погляди М. П. Драгоманова крізь призму сучасності	
Павлученко О. П., Петруша Т. І.....	227
Політичні та педагогічні переконання М. П. Драгоманова	
Панченко Л. Ф.....	230
Фольклор у творчості Михайла Драгоманова	
Перуненко Я. С.....	233
Просвітництво М. П. Драгоманова, його концепція мовної політики	
Плахотна С. І.....	235
Михайло Драгоманов в освітянському просторі України: історія і сучасність	
Поштарук Л. І., Заблоцька С. О., Поштарук В. І.....	237
Михайло Драгоманов: велич мислителя	
Сажієнко А. П., Ювженко А. Л.....	239
Михайло Драгоманов та його соціологічна діяльність	
Сіроштан О. П., Сіроштан С. В.....	241
Ідея національного виховання Михайла Драгоманова	
Слупіцька С. М., Грушецька А. С.....	243
Європейська місія М. П. Драгоманова	
Соболенко О. І., Рижак Д. С.....	246
Інноваційні технології дошкільної освіти	
Троян Н. Д., Коваленко К. О.....	249
М. П. Драгоманов про освіту як шлях до формування особистості	
Федоров М. В.....	252
Політичні погляди М. Драгоманова	
Хорольська О. Г., Черненко Л. П.....	254
Національні концепції М. Драгоманова	
Шарапанюк А. Й., Мельничук О. Д.....	256
Просвітницька та педагогічна діяльність Михайла Драгоманова	
Шпильова М. О.....	259
Сьогодення та погляди Михайла Драгоманова на національну освіту	
Черевко Л. В., Черевко О. Д.....	261
Ідеї м. П. Драгоманова у вихованні патріотизму сучасної молоді	
Яценко Т. В.....	263
Концепція мовної політики Михайла Драгоманова	
Шевчук О. А., Ленько Н. О., Підгорна О. В.....	266
Філософські, суспільно-політичні, та соціально-педагогічні погляди М. П. Драгоманова	

Недаремно М. Драгоманова відносять до когорти засновників ідеї демократичної та європейської України. Особлива увага науковця належала вивченню конституції, міжнародним відносинам, етнічним та культурним питанням в державі. Найважливішим в його науковій розробці стало те, що вчений першим у своїй концепції охоплював всі роз'єднані етнічні українські землі, вбачаючи майбутнє України як спілку вільних громадян, що об'єднувала би людей на підставі спільності території та господарської діяльності, як автономну національну одиницю.

Список використаних джерел:

1. Левенець Ю. А. Від кирило-мефодіївців до М. Драгоманова // Українська ідея: історичний нарис. / Ю. Левенець - К.: Либідь, 1995. – 198с. 2. Драгоманов у контексті європейського просвітницького руху (навчальний посібник) / під ред. проф. О. В. Потильчака. - К.: Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – 142 с. 3. Погребенник В. Лицар наукової думки : [Михайло Драгоманов] / В. Погребенник // Освіта. – 2011. – 7-14 вересня (№ 37). – С. 4-5. М. 4. Драгоманов М. П. Вибране / М. П. Драгоманов. – К.: Либідь, 1991. - С. 469.

КРИВДА Валентина Савівна,

викладач кафедри дошкільної освіти,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

(м.Умань, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Суспільний запит держави на педагога закладу дошкільної освіти потребує оновлених критеріїв до підготовки майбутніх вихователів, які мають оволодіти педагогічною культурою для роботи з дітьми дошкільного віку. Так, у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті підкреслюється, що головною запорукою успішного виконання місії освіти стає якість підготовки вихователя закладу дошкільної освіти, його здібностей до саморозвитку і самореалізації у професійній діяльності, до продуктивної творчої діяльності в контексті надбань вітчизняної і світової культури [7].

Розуміння терміну «культура» утворено від латинських слів «догляд, освіта, розвиток». З розвитком суспільства термін «культура» починають використовувати в різних галузях активності людини, серед яких виокремлюють «освіченість, вихованість», що передбачає формування

культурної особистості.

Слід зауважити, що на думку С. Мачеєвич, який констатує, що культура особистості – це результат творчої, внутрішньої, духовної діяльності особистості, перетворення зовнішніх образів, текстів і цінностей в неповторний світ людини. Зміст культури особистості формується історією, умовами життя, характером епохи, соціальними та національними відносинами, основними видами діяльності, побутом тощо. Це характер і рівень індивідуального освоєння людиною минулих і актуальних цінностей, ступінь її активності в удосконаленні внутрішнього духовного світу, гуманізація її відносин до суспільства та до інших людей, прагнення до творчості в усіх сферах життєдіяльності [6].

Культура особистості завжди індивідуальна, неповторна. Саме індивідуальність, оригінальність, вільне творче творення самого себе і навколишнього світу становлять найважливіші риси культури людини як особистості. Тому, частиною професії вихователя є його педагогічна культура. Це засіб його педагогічної діяльності, за допомогою якого можна досягти високого професіоналізму.

Педагогічна культура є предметом поглибленого інтересу й ґрунтовного вивчення науковцями різних часів. Яскравими в цьому напрямі є роботи українського вченого М. Драгоманова, який вбачав витoki найголовніших спрямувань і тенденцій саме в культурі, що надалі визначає розвиток національної культури, формує свідомість української інтелігенції і спрямовує її до розвитку національних ідей [3].

Вчені (Е. Бондаревська, М. Левін, А. Мудрик, В. Сластьонін, І. Ісаєв, Є. Шиянов та ін.) вважають педагогічну культуру частиною загальної культури, сферою реалізації творчих здібностей педагога.

Дослідженню проблеми самовизначення, самореалізації та саморозвитку особистості у професійній діяльності педагога присвячені психолого-педагогічні праці таких учених, як О. Андрієнка, Г. Балла, Г. Бурми, І. Демічева, Ю. Долінської, О. Ларіна, Н. Литовченко, Х. Шапаренко, Т. Шестакової, В. Чайки та ін.

Вивчення особливостей розвитку культури особистості здобувачів представлені в роботах багатьох науковців (Г. Андрєєвої, Л. Анциферової, Б. Братуся, В. Гаврилова, Д. Ельконіна, О. Зіневич, Е. Зеєра, І. Клименко, Д. Леонтьєва, О. Леонтьєва, Б. Ломова, В. Мухіної, Н. Нікандрова, А. Реана та ін.) які, виділяють значення формування професійної педагогічної культури у майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти.

Метою статті є визначення особливостей та розкриття значення фахової педагогічної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

У педагогічному словнику поняття «педагогічна культура» визначається як:

– частина загальнолюдської культури, в якій найбільшою мірою закарбувалися духовні та матеріальні цінності, а також способи творчої педагогічної діяльності, необхідні людині для обслуговування історичного процесу зміни поколінь і соціалізації (дорослішання і становлення) особистості;

– сутнісна характеристика цілісної особистості педагога, здатного до діалогу культур в індивідуально особистісному плані; динамічна система педагогічних цінностей способів діяльності і професійної поведінки вчителя, як компонентів в якій виділені:

а) педагогічна позиція і особистісні якості;

б) професійні знання і культура педагогічного мислення;

в) професійні вміння і творчий характер педагогічної діяльності;

г) саморегуляція особистості і культура професійної поведінки педагога [1, с. 72-75].

У розкритті змісту поняття «професійно-педагогічна культура» педагога ми поділяємо ідеї В. Сластьоніна, який розглядає професійно-педагогічну культуру як складне системне утворення, що представляє собою впорядковану сукупність загальнолюдських ідей, професійно-ціннісних орієнтацій та якостей особистості, універсальних способів пізнання й гуманістичної технології педагогічної діяльності. Учений стверджує, що продуктивність педагогічної діяльності визначається ступенем оволодіння педагогом універсальними знаннями, що породжують особистість у біопсихосоціокультурних процесах. А це означає, що спеціалізація педагога в тій чи іншій галузі науки вторинна відносно до соціогуманітарної, психолого-педагогічної та культурологічної бази [4].

Так, на думку І. Ісаєва: «професійно-педагогічна культура – це властивість особистості педагога-професіонала, умова й передумова ефективної педагогічної діяльності, узагальнений показник професійної компетентності викладача і мета професійного самовдосконалення» [5].

На наш погляд, культура є невід’ємною складовою фахової педагогічної культури майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти, яка є необхідною умовою формування мотивації до культури педагога, а культурний спосіб життя сприяє розвитку професійної педагогічної культури і є її основою і пріоритетною умовою, оскільки також формує особливості соціального образу майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти як освіченої і культурної людини – зразка мотивованої культурної поведінки і професійної творчої діяльності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив констатувати, що основними особливостями, що розкривають професійну педагогічну культуру педагога, є особистісні якості педагога, а саме: розвинене педагогічне мислення й свідомість, творчий характер діяльності, ерудиція та інтелігентність, моральність і культура поведінки [8].

Формуванню професійної педагогічної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти позитивно впливає на втілення концепцій і особистих досягнень у освітньому процесі, що передбачають проектування саморозвитку, самовдосконалення, професіоналізму особистості педагога.

Таким чином, фахова педагогічна культура майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти – це багатоступеневе та інтегроване утворення, що включає у собі: компоненти, норми, правила поведінки; педагогічний такт; техніка; майстерність; грамотність; освіченість; духовна своєрідність особистості; власна педагогічна позиція у розв'язанні загальних завдань; авторський педагогічний почерк; індивідуальні переваги педагогічних систем, технологій, методик [2].

На нашу думку, ґрунтовним у структурі професійної педагогічної культури особистості майбутнього вихователя є її професійний компонент. Під педагогічним професійним компонентом ми розуміємо цілісні риси особистості вихователя, які необхідні у його професії. До особливостей, за якими розглядають професійну педагогічну культуру відносимо професійний компонент, особисті якості педагога, знання методики навчання та виховання, наявність культурних, творчих здібностей, вміле використання передового педагогічного досвіду.

Таким чином, виходячи із зазначеного вище відзначаємо, що особливості професійної педагогічної культури – є ознаками особистості педагога та його діяльності, яка формується у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти за певної організації освітнього процесу закладі вищої освіти.

Отже, ґрунтовним, серед визначених компонентів професійної педагогічної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, є професійний компонент, який вимагає організацію підготовки здобувачів у системі сучасної вищої педагогічної освіти. Підготовка майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти має базуватися на формуванні професіонального компоненту, культури особистості – його спрямованість на загально людські цінності, духовність, моральність, толерантність, високий рівень загальної культури.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у розробці та впровадженні програми, орієнтованої на формування професійної педагогічної культури майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Барабанщиков А. В. Проблемы педагогической культуры преподавателей вузов. Советская педагогика. 1981. № 7. С. 72–75.
2. Введение в педагогическую культуру : учеб. пособие / под общ. ред. Е. В. Бондаревской. Ростов на Дону : РГПУ, 1995. 170 с.
3. Драгоманов М. П. Выбранные. К.: Либідь, 1991. 620 с.
4. Иванова Т. В. Культурологическая подготовка будущего учителя :

монографія. Київ : ЦВП, 2005. 282 с

5. Исаев И. Ф. Теоретические основы формирования профессионально-педагогической культуры преподавателя высшей школы : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Москва, 1993. 33 с.

6. Мачеевич С. С. Культура личности: методологический подход : автореферат дис. ... кандидата философских наук: 17.00.08. Москва, 1991.- 20 с.

7. Національна доктрина розвитку освіти. Освіта України. Київ, 2002. Вип. 33. С. 4–6.

8. Основи валеології: навчальна програма загальноосвітнього курсу для студентів всіх спец. пед. ВНЗ / С. Страшко, Л. Животовська, М. Гриньова та ін. // Інформаційний вісник Міністерства освіти і науки України. К., 2001. № 6. С. 43–47.

КРИВЕНКО Олена Леонідівна,

вихователь II кваліфікаційної категорії,

ЯРОМЕНКО Леся Юріївна,

вихователь II тарифікаційного розряду,

Дошкільний навчальний заклад ясла-садок комбінованого типу № 25

(м. Умань, Україна)

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЗВ'ЯЗКИ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

У становленні поглядів та переконань М. П. Драгоманова важливу роль відіграв час, що він провів за кордоном. Тамтешній політичний устрій дуже відрізнявся від того, що він бачив вдома. Особливе ставлення Драгоманова до держави із самодержавною формою правління висвітлено у статті «Турки внутрішні і зовнішні». «Держава, в якій під видом самодержавства панує сваволя чиновників, в якій навіть в податковій системі існують станові привілеї, в якій панує система насильницького обрусіння усіх неросійських елементів, поліцейська охорона панівної церкви і немає самої елементарної особистої недоторканості... – така держава не може ревнісно слугувати справі свободи і самоврядування...» [1, ст.32].

З метою вдосконалення кваліфікації у 1871 році Київський університет відряджає М. Драгоманова за кордон. Замість запланованих двох років молодий учений пробув там майже три, відвідавши за цей час Берлін, Прагу, Відень, Флоренцію, Гейдельберг, Львів.

Під час свого перебування за кордоном у 1871–1873 рр. М. Драгоманов підпав під вплив надзвичайно популярних тоді у Європі соціалістичних ідей. Повернувшись додому, він доводив, що «радикал, котрий на Україні не признає українства, єсть не додумавшийся радикал, так само українофіл, котрий не